

ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ 'ಚಂದ್ರಕೊಡೆ'

ವಿವರಣೆ

೧. ಕೆ ಲ್ಲಾಣ ಚಾಲ್ಯಕ್ಕೆ ತ್ರಿಭುವನವಲ್ಲ ಆರನೇ ಚಿತ್ರವಾದ್ಯ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಜಯಂತಿಪುರ

ನೆಲೆಪಿಡಿನಲ್ಲಿ ಬೀಡು ಬಿಟ್ಟು ಸುಯಭುತುಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಬಂದು ಸುನಾನ ಪ್ರಸುಗುರು

ಪೋಷಿತರು ನ್ನ ದಾವಿಲ್ಲಿಸುತುರು ಈ ಸಂ ಟಿಪ್ಪಣಿಯು ಉದ್ದೇಶ .

೨. ಸುಚು ಅನುಡಪಾನ ಅದೀನನಾದ ಗೋಪುದರಾಜನು ಬನಪೆ ಪನ್ನಿಚ್ಚಾಸಿರ ವನ್ನು

ನೀಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಬ್ಯಾಸುತುರ-೧೪೦ (ಇಂದಿನ ಬಾಸುತು) ಎಂಬ ಕಡೆಯಲ್ಲಿನ

ಕಾಗಿನೆಲೆ -೧೨ನ್ನು ಶೀಡುನಗೊಂಡನು ಆಖತ್ತಿದ್ದನು. ಈತನ ವಡದಿ ಮಲ್ಲಿಕ್ಕೆ , ತಮ್ಮ

ಸಿಂಗ ಈ ಸಿಂಗನೊ. ಶೀಡುನಗೊಂಡನು ಆಖತ್ತಿದ್ದನು. ಈತನ ಬವ ೯-ಎಂಬಿಬ್ಬರು

ಮಗಯು ಕ್ರಿ.ಇ.೪, ೧೦,೧೧೨೧. ಹಿರೀಹಳ್ಳಿ (ದಾಜಿ/ಬ್ಯಾಡಗತ)ಫು . ೨೫-೩೦]

ಆ ಕಾಗಿನೆಲೆಯು ವಿಷ್ಣು ಳ

ಶ್ರೀ ಕಾನ್ಹಿ ಗಿ ತಾನಿ ನೆಲಿಯೆ ನಿಯೆ ಪ್ಪಂ ಪಿ ರ

ಶ್ರೀ ಕಾನ್ಹಿ ರು ವಾ ಸುನಿಯೆಂ

ಪ್ರಾ ಕಿ ಟಮೋದ ಣ್ಣಾ ನೆನಿಪು ಶೋಭನ ಗೌಡನಿದೇಂ ಪ್ರಚಯನೋ ||

[ಸಾಲು : ೧೭-೧೮]

(ಚ ಯಕಿ ಪ ತಾವೃತ)

ಉದಯು ನಾತ ಕ್ಷಿತ್ರಪ ರಪೇಷ್ಟಿ ಸೆಕು ನ್ನಳ ಚಕ್ರಪತ್ರಿಣೋ (ಳ)

ಮಿತ ಪೆಲ (ಳ್ಳಿ) [ತಾನಿಪ] ಡಿದಂದ ರಿ ಬಣಸಲ ಯ ಚಿತ್ತಿ ವಂ

ಸ ದವಳ ರಾಜ ಚಿಹ ವನಗು ವಿನೇಹೆ ಪ್ಪಿ ರು ನೊಳು ಪೆತ್ತ ಚು

ದ್ರು ದ ಕೊಡೆರುಂ ಬಬಾಪ್ಪ ವ ವಾ ಶೋಭನ ಗೌಡನಿದೇಂ ಪ್ರಚಯನೋ ||

[೧೯-೨೦]

ಅವನ ಸ ತಿಬ ವನ ಸತಿಗೆಂ

ದಿ ಖಿಲಿಯನ ಸು ತಿ ಪ್ಪುಖಾಪನ ಸು ತಿ

ಸು ವ ಸಿನಿಜ್ಜಿ ನದಿಮುಕ್ತ

ನ ಉ ಚ ಯಿ ವ ಲ್ಲಿಕಪಿ ಪಿಠಂತ ಳಿದಳು || [೨೧-೨೨]

ಮುಂದೆ ಇದೇ ಜೈನ ಮನೆತನದ ಶೋಭನ ಸೆಟ್ಟಿಯು ಗೊಟ್ಟೆಗಡಿ ಎಂಬ ಊರಲ್ಲಿ ಅಂಗಜೇಶೇಶ್ವರ ಶಿವಾಲಯವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಧರ್ಮಸಮನ್ವಯ-ಧರ್ಮಸಹಿಷ್ಣುತೆಯನ್ನು ಸಾರಿದನು.

೩. ಫ್ರಸ್ತುತ ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಬೇಕಾಗಿರುವುದು ಶೋಭನಗೌಡನಿಗೆ ಚಾಳುಕ್ಯ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ನೀಡಿದ 'ಚಂದ್ರ ಕೊಡೆ'ಯನ್ನು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಬೃಹತ ಕನ್ನಡ ನಿಘಂಟಿನಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಈ 'ಚಂದ್ರ ಕೊಡೆ' ಎಂಬುದು ದಾಖಲಾಗಿಲ್ಲ. ಬೇರೆ ಕಾವ್ಯಗಳಾಗಲಿ, ಶಾಸನಗಳಾಗಲಿ 'ಚಂದ್ರಕೊಡೆ'ಯ ಫ್ರಾಯೋಗ ಕಂಡು ಬಂದಿಲ್ಲ. ಅಂದ ಮೇಲೆ ಹಿರೇಹಳ್ಳಿಯ ಈ ಶಾಸನ ಒಂದು ಅಪರೂಪದ ಫ್ರಾಯೋಗವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು.

೪. ರಾಜಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಅನೇಕ ಬಹೆಯ , ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ಚಿತ್ರ ವಿಚಿತ್ರ ಅಲಂಕಾರಗಳಿಂದ ಸಜ್ಜಾದ ಕೊಡೆಗಳು ಇರುತ್ತಿದ್ದುವು. ಬೆಳ್ಳೊಡೆ (ಶ್ವೇತಚ್ಚಿತ್ರ) , ಸೀಗುರಿ, ಮೇಘುಡಂಬರ ಮದನಾವತಾರ -ಮೊದಲಾದ ಕೊಡೆಗಳನ್ನು ಕೊಡೆಗಳನ್ನು ಶಾಸನಗಳು ಕೂಡ ಹೆಸರಿಸಿವೆ. ಇದೇ ವಿಶಿಷ್ಟ ಮರ್ಯಾದೆಯ ಕೊಡೆ 'ಚಂದ್ರ ಕೊಡೆ'.

೫ ಚಂದ್ರ ಕೊಡೆಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಈ ಶಾಸನದ ಸಂಪಾದಕರು ಚಂದ್ರ ಕೊಡೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.:(ಶೋಭನ ಗೌಡನು) **He obtained `angachitta fr0m the emper0r of kuntala and the r0yal h0nour of halidng `a whit umbrlla' [ibid ಣೆ.೨೫]** ಚಂದ್ರಕೊಡೆ ಎಂದರೆ ಕೇವಲ ಬೆಳ್ಳೊಡೆ-ಶ್ವೇತ ಚ್ಚತ (a whit umbrella) ಎಂದಷ್ಟೆ ಇರಲಾರದು .(ಹುಣ್ಣಮೆ) ಚಂದ್ರನು ಭೆಳ್ಳಿಗಿರುವುದೇನೊ ದಿಟ. ಆದರೆ'ಚಂದ್ರ' ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಮೂರ್ಛ ಇರುವುದು ಹೊಳೆಯುವ' ಎಂದು ;ಹೊಳೆಯುವನು ಚಂದ್ರ.

೬ ನವಿಲು (ಮಯೂರ, ಬಹಿರ್) ಗರಿಯ ನಡುವಣ ಕಣ್ಣಿಗೆ 'ಚಂದ್ರ' ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ; **the eyes on a peac0ck`s tail [Apte , v.s sanscrit –english dictionary ; 1965-202].**ಈ ಅರ್ಥವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು .ಚಂದ್ರಕೊಡೆಯೆಂದರೆ ಕೇವಲ ನವಿಲುಗರಿಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ಕೊಡೆಯಲ್ಲ. ಅದು ನವಿಲುಗರಿಯ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ ಕೊಡೆ.

೭ “ನವಿಲುಗರಿಯ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದಲ್ಲೂ, ರತಖಷವಾದ ಚಿನ್ನದ ದಂಡ ದಿಂದಲೂ, ಬೆಳ್ಳಿಯ ಕಲಶದಿಂದಲೂ ಪರಿಶೋಭಿತವಾದದು ಪಿಂಞಚ್ಚತ್ರ; ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಗಿರಿ ,ಸಾಗರಿ (=ಸೀಗುರಿ)ಎಂಬ ಹೆಸರೂ ಉಂಟು” [ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್, ಡಿಎಲ್;ಪೀಠಿಕೆಗಳು- ಲೇಖನಗಳು ;೧೯೭೧ ; ೮೮೯] ಈ ವಿವರಣೆಯ ಚಂದ್ರ ಕೊಡೆಯನ್ನು ಹೂಡ ಸರಿಯಾಗಿ ನಿರ್ದೇಶಿಸುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ಪಿಂಞಚ್ಚತ್ರವೂ ,ಸಾಗಿ (ಗು)ರಿ-ಸೀಗುರಿಯೂ. ಚಂದ್ರ

ಕೊಡೆಯೂ ಸಮಾನವಾದ ಕೊಡೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಇರುವ ಮೂರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ
ಗೆಸರುಗಳೆನ್ನಬಹುದು, ಅಭಿಲಷಿತಾರ್ಥ ಚಿಂತಾಮಣಿ (ಮಾನಸೋಲ್ಲಾಸ) ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ
ಚಂದ್ರಕೊಡೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ವಿವರಣೆ ಇದೆಯೇ ಎಂಬುದನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

೮. ಮದನಾವತಾರವೆಂಬ ಕೊಡೆಯನ್ನು ಗಂಗರ ಬೂತುಗನ ಮಗ ಮರುಳನೂಗೂ ಮತ್ತು
ರನ್ನ ಕವಿಗೂ ಕೊಟ್ಟ ವಿಚಾರ ಶಾಸನ ಮತ್ತು ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದಾಖಲಾಗಿದೆ. ಸೀಗುರಿಯನ್ನು
ನೇರಿಲಗೆಯ ದಡಗನಿಗೆ ಚಾಳುಕ್ಯರ ತ್ಸೂಳೋಕ್ಯ ಮಲ್ಲನು ನೀಡಿದನು. [ಸೌ.ಇ. ಇ.೧೮, ೧೫೧.
೧೧೦೪೮] ಹಾಗೆಯೇ ಮೆಘೆಡಬರ ವನ್ನು ಪೆರ್ಮಾಡೆ ನೊಕ್ಕಯ್ಕಿಗೆ ಮಹಾಮಂಡಲೇಶ್ವರನಾದ
ಬೂವನಮಲ್ಲ-ಗಂಗಂ ಪೆರ್ಮಾಡಿಯು ಕೊಟ್ಟನು [ಎ.ಕ. ೨-೧. ಶಿವೆಮೊ. ೧೦. ೧೦೮೫] ರಾಜ್ಯ
ಚಿಹೆಗಳ 'ಕೊಡೆಭೋಗ' ದ ಮರ್ಯಾದೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾದ ಈ ನಾಲ್ವಾರು ಮಹನೀಯರೂ
ಜೈನರಾಗಿದ್ದರೆಂಬುದು ಒಂದು ಆಕಸಿನ್ ಘಟನೆ : ಇವರು ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ವಿಶ್ವಾಸಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗುವ
ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಪಡೆದಿದ್ದರು ಎಂಬುದಷ್ಟೇ ಗಮನಿಸಬೇಕು ಆದ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಸತ್ಯ.